

METODA INSTRUMENTALIZACJI DŹWIĘKOWEJ ZAJĘĆ W IZBIE EDUKACYJNEJ Z WYKORZYSTANIEM GRY NA ROGU MYŚLIWSKIM

Honorata Ogonowska-Chrobrowska

Abstrakt

Sygnaly myśliwskie są odwieczną tradycją i czynnikiem kulturotwórczym.

Często to właśnie sygnaly skupiają leśników, myśliwych i uczniów szkół leśnych na wielu spotkaniach. Są dla nich hobby, wewnętrzną potrzebą i zadaniem jakie stawia otoczenie. Towarzyszą naszym przygodom łowieckim, od wieków grane na polowaniach, a obecnie nawet na międzynarodowych spotkaniach leśnych czy biologicznych. Symbol rogu myśliwskiego spotkamy niemal w każdej broszurze i książce łowieckiej. Niemal jest emblematów, proporczyków i zdjęć z tym znakiem. Wszystkie wyżej wymienione fakty świadczą o tym, że sygnaly myśliwskie są dziś powszechnie stosowane.

Muzyka i ściśle z nią związana pieśń myśliwska powinna szczególnie dzisiaj być wizytówką łowiectwa w coraz szerszych kręgach społeczeństwa, któremu myśliwy kojarzy się wyłącznie z zabijaniem zwierząt. Niech bogata i różnorodna sygnalistyka z całym jej kunsztem pozwoli na przełamanie wielu nieprawdziwych stereotypów i większą popularyzację myślistwa.

Róg myśliwski nie musi rozbrzmiewać wyłącznie na polowaniach. Jest doskonałym instrumentem, który można wykorzystać podczas zajęć edukacyjnych niekoniecznie w lesie. Ma on swoje zastosowanie w każdej grupie wiekowej, od najmłodszych, którzy naśladowują wygrywane na rogu zwierzęta, po najstarszych, którzy wsłuchując się w sygnaly potrafią opowiedzieć historię danego zwierzęcia oraz z fascynacją słuchają o zachowaniu się tych zwierząt w naturalnym środowisku, jak również o tradycjach myśliwskich.

Ten niepozorny blaszany instrument jest również doskonałym „narzędziem edukacyjnym” podczas spotkań z niewidomymi.

Słowa kluczowe: instrumentalizacja dźwiękowa, róg myśliwski, sygnaly myśliwskie, niewidomi, narzędzie edukacyjne

SOUND INSTRUMENTALISATION METHOD FOR THE CLASSES IN EDUCATIONAL ROOM WITH THE USAGE OF BUGLE PLAY

Abstract

Hunting signals are the everlasting tradition and culture-forming factor.

Often these signals are the impulse for meetings for foresters, hunters, and students of forest schools. It is their hobby, internal need, and the job required by the society. Signals accompany our hunting adventures, for centuries they are played during hunting and now even on international forest or nature meetings.

Symbol of a bugle can be found in almost every hunting leaflet or book. There are quite a lot of emblems, flags and photos with this sign. All facts mentioned above only prove that hunting signals are nowadays commonly used.

Music and, closely connected to it, hunting song should be the flagship of hunting in the society, especially today, as hunting is commonly connected with killing only. Let the rich and versatile signaling with its entire art break many of the false stereotypes and bigger popularity of hunting.

Bugle does not have to sound only during hunting. It is a perfect instrument which can be used during educational classes, not necessarily in the forest. It is applicable in every age group, starting from the youngest who imitate animal sounds played on the bugle, ending with the oldest who, when listening to the signals, can tell the story of a given animal and fascinated listen about behavior of these animals in their natural habitat, and also about the hunting tradition.

This inconspicuous metal instrument is also a perfect “educational tool” during meetings with blind persons.

Key words: sound instrumentalisation, bugle, hunting signals, blind persons, educational tool

Wstęp

Od niepamiętnych czasów dźwięki rogów na łowach łączyły i spajały głęboką więzią uczestników polowań. Im bardziej rozwijała się sztuka łowiecka, tym mocniej dawała o sobie znać pojawiająca się pod różną postacią muzyka myśliwska. Jednocześnie towarzyszyła jej pieśń, w której można było poznać radości myśliwych, zwierzyny i wszechogarniającej kniei.

Pasja łowiecka wyrażała się najpełniej właśnie w muzyce i pieśni. Urok łowów dopełnionych dźwiękami rogów udzielił się również naszemu największemu wieszczowi narodowemu – Adamowi Mickiewiczowi, który przebywając na emigracji z dala od rodzinnych stron, potrafił precyzyjnie przelać na papier wspaniałe opisy puszczy i odbywających się w nich wielkich polowań. Chociaż sam nie polował, to umiał docenić wartość i rolę muzyki na łowach, czego przykładem jest doskonały opis koncertu Wojskiego.

Sygnaty pogłębiają przeżycia myśliwych i upiększają polowania, stanowiąc ich muzyczną oprawę. Dzięki nim każda łowiecka przygoda ma inny wymiar. Cóż jest piękniejszego niż to, gdy róg ogłasza „jelenia na rozkładzie”, a melodia płynie po kniei we wrześnieowy, złoty poranek.

Róg myśliwski nie tylko na polowaniu

Bardzo często zdarzają się sytuacje, że zajęcia musimy przeprowadzić w izbie edukacyjnej. Z pewnością dla każdej grupy wiekowej zajęcia w lesie są znacznie cie-

kawsze. Żadna prezentacja multimedialna czy ciekawy film nie zastąpi wycieczki do lasu. Co zrobić żeby nasze zajęcia były ciekawe? Jak poradzić sobie ze zbuntowaną grupą maruderów, która nasze zajęcia kojarzy z kolejną nudną lekcją w czterech ścianach?

Każdy z nas ma wiele sposobów i metod na ciekawe zajęcia i każdy z nas doskonale wie, że trzeba mieć jakiegoś „asa w rękawie” coś, co naprawdę zaciekawi nawet najmniej zainteresowanych.

Ja wykorzystałam do tego moją pasję, łowiectwo i grę na rogu myśliwskim.

Ale wielka trąba...

Sygnaly myśliwskie towarzyszyły myśliwym od najdawniejszych czasów. Wiadomo, że tam gdzie byli łowcy, porozumiewanie się między nimi było konieczne. Służyły do tego rogi myśliwskie.

W pierwszym okresie wykonywane były z naturalnych surowców, a więc z drewna i rogów różnych gatunków zwierząt. Później rozkwit tej dziedziny spowodował, że grano na instrumentach metalowych. I tak dzieje się do dnia dzisiejszego.

W początkach XVIII wieku w Polsce, podobnie jak prawie w całej Europie zapanowała moda na francuszczyznę. Objawiała się również w sferze myślistwa. Stosowane były w dworskich polowaniach konnych z psami duże metalowe rogi par force i francuskie sygnaly myśliwskie.

Dzisiejsze instrumenty to tzw. „Plesówki” rogi, których historia sięga XIX wieku. Rogi na których grano u księcia Pszczyny (Pless) Jana Henryka XI. Róg myśliwski nie musi być wykorzystywany tylko i wyłącznie na polowaniach.

Ta WIELKA TRĄBA, jak nazywają ją dzieci może być również doskonałą pomocą dydaktyczną podczas zajęć.

Zastosowanie sygnałów na zajęciach

Każda grupa wiekowa wymaga oczywiście zupełnie odmiennego scenariusza lekcji z użyciem myśliwskiego rogu.

Dzieciom w wieku przedszkolnym i uczniom szkoły podstawowej I–III nie należy oczywiście opowiadać o polowaniu. Na często zadawane przez dzieci pytanie: „do czego służy ten instrument?”, lepiej odpowiedzieć, że jest on wykorzystywany do komunikowania się w lesie. Jeżeli sięgniemy pamięcią dawnych czasów, tak rzeczywiście było. Róg służy również do „nawoływania” leśnych mieszkańców, czyli zwierząt i urządzania im leśnych koncertów.

Dla tej grupy wiekowej przy okazji zajęć dotyczących tematyki „Poznajemy leśne zwierzęta”, doskonałą zabawą jest ich naśladowanie w rytm granego sygnału myśliwskiego. Przy tej okazji wywiązuje się dyskusja na temat tego, jak wygląda dane zwierzątko, gdzie żyje, czym się żywi i jakie są jego zwyczaje.

Można również wykorzystać inne utwory muzyki myśliwskiej, jak marsze myśliwskie i w ramach krótkiej przerwy lub rozgrzewki w lesie w rytm marsza „pomaszerować” leśną ścieżką lub zatańczyć myśliwskiego walczyka.

Fot. 1. Ta wielka trąba... (fot. D. Chrobrowski)
Photo 1. This big horn...

Fot. 2. Jeleń na rozkładzie! Rozpoznawanie gatunków na podstawie sygnału myśliwskiego
(fot. D. Chrobrowski)
Photo 2. Deer on the schedule! Recognizing the species based on the hunting signal

Fot. 3. Róg myśliwski idealnie sprawdza się podczas zajęć z osobami niepełnosprawnymi
(fot. J. Śmierchalski)

Photo 3. The bugle is perfect during the classes with disabled persons

Dla pozostałych grup wiekowych, jak również dorosłych, którzy korzystają z tego typu zajęć „scenariusz” będzie nieco odmienny. Tutaj możemy sobie pozwolić na prawdomówność i śmiało opowiedzieć prawdziwą historię rogu myśliwskiego (do czego był i jest używany).

Przeważnie w tym momencie „wybucha” żywa dyskusja, często w formie debaty czy polowanie jest czymś dobrym, czy też wręcz przeciwnie. Po tak żywych dysputach, można zrobić przerwę na mały koncert i do udziału zaprosić uczestników zajęć.

W jaki sposób można zaprezentować dźwięk z grupy tzw. sygnałów pokotu (ułożenie na gałązkach świerkowych ubitej na polowaniu zwierzyny według ustalonych zasad łowieckich). Są to sygnały napisane dla każdego gatunku zwierzyny łownej, na którą polujemy po to, aby po jej upolowaniu, oddać jej cześć. Sygnały te zostały tak skomponowane, że oddają charakter zachowania się danego zwierzęcia w jego naturalnym środowisku, a w trakcie ich grania, po tonach i dźwiękach możemy zorientować się, jaki to zwierz.

Wykorzystując ten fakt, leśny koncert można urządzić w formie zabawy w zgadywanie.

Przykład

„Lis na rozkładzie” sygnał grany w bardzo szybkim tempie, w wysokiej tonacji. Jest to sygnał, który przez słuchaczy jest bezbłędnie odgadywany. Oprócz tego,

że uczestnicy zabawy odgadują „wygrywane na rogu zwierzęta”, to jeszcze układają do nich historię usłyszaną w danym sygnale. Bardzo ciekawe historie układają osoby niewidome, u których zmysł słuchu najczęściej jest bardzo dobrze rozwinięty. Doskonale u takich osób działa również wyobraźnia.

I tak na przykład:

Rudy lis wybiegł bardzo szybko z lasu ponieważ zwiertzył w pobliżu kurnik. Kiedy się już do niego po cichutku zbliżył, zaczął się na mieszkającą w nim kure, po czym złapał ją i oczywiście zbiegł z łupem do lasu.

Jest to świetna zabawa, która wyzwala wiele emocji. Podczas takich zajęć wywiązują się również dyskusje na temat tradycji łowieckich, języka myśliwskiego, historii rogu i muzyki myśliwskiej. Prowadząc takie zajęcia jest tylko jedno ograniczenie – czas, którego zawsze podczas tego typu zajęć brakuje.

Uwieńczeniem jest często możliwość spróbowania gry na rogu.

Wnioski

Warto wykorzystywać swoją pasję do tego, aby „zarazić” nią innych. Może wśród uczestników tego typu zajęć wyrośnie kiedyś godny następca Wojskiego?

Dzięki tej WIELKIEJ TRĄBIE można wśród dzieci młodzieży wzbudzić wiele emocji, ale również rozwijać wyobraźnię. Podczas zajęć w izbie edukacyjnej można przenieść słuchaczy do lasu pełnego zwierząt, a największych maruderów zaprosić do świetnej zabawy.

Życzę więc powodzenia i zachęcam tych, którzy już umieją grać na rogu do wykorzystania go nie tylko na polowaniach. A tych, którym „słoń na ucho nadepnął”, zachęcam do nauki. Nie jest to wcale takie trudne! Darz bór!

Literatura

Humiński Karol: *Sygnaty Łowieckie*. P.P. Polskie Nagrania „Muza” Warszawa 1970.

Krzemień Marek: *Łowiec Polski* nr 8, 1980.

Sigird Braum – Sill: *Hessen Jäger* nr 8, s. 6–7, 1997.

Strawa Maciej: *Sygnaty Myśliwskie w Polsce na róg Plessa w stroju B*. Praca magisterska, Katedra Gospodarstwa Łowieckiego, Poznań, 1994.

Honorata Ogonowska: *Historia Zespołu Trębaczy Myśliwskich VENATOR Studentów Wydziału Leśnego Akademii Rolniczej w Poznaniu na przełomie dwudziestu lat*. Praca magisterska, Katedra Gospodarstwa Łowieckiego, Poznań, 2004.

Honorata Ogonowska-Chrobrowska

Nadleśnictwo Sieraków

h.ogonowska@poznan.lasy.gov.pl